

Kraan dicht voor nieuwe toeristenwinkels Als het kwaakt als een toeristenwinkel...

WANDA NIKKELS

Eén jaar geleden trad het voorbereidingsbesluit op het nieuwe bestemmingsplan voor het postcodegebied 1012 in werking. Nieuwe winkels mochten zich voortaan niet meer op toeristen richten. Inmiddels heeft de gemeenteraad het bestemmingsplan definitief vastgesteld. Is het effect na één jaar al merkbaar?

Badeedjes. De betrokkenen doen er een beetje lacherig over, maar het is een serieuze zaak. In een winkel in de Oude Doelenstraat, waar tot voor kort een reisbureau zat, worden ze per drie voor 21 euro verkocht. De verkoper, een Hindoeslamse man, vindt het maar een rare vraag. Of hij badeedjes aan bewoners verkoopt? Nee, natuurlijk niet. Dit is een winkel voor toeristen. Niet meer, niet minder.

Zielloos bijproduct

Iedereen zit met die badeedjes in zijn maat. De bewoners en de ondernemersvereniging, omdat er ondanks het verbod op dergelijke ondernemingen wéér een toeristenwinkel is bijgekomen in de strook Damstraat-Oude Doelenstraat en Hoogstraten. En het stadsdeel, dat wel wil handhaven maar nog niet helemaal weet hoe dat te doen. De winkel in de Oude Doelenstraat is namelijk niet de enige met badeedjes. Ook in de Staalstraat liggen de badeedjes met tientallen tegelijk in een etalage. Maar waar de winkel in de Staalstraat een lokale bewoner of bezoeker nog uitnodigt voor een gek verjaardags- of Sinterklaascadeau, zal hij of zij er in de Oude Hoogstraat nog niet dood gevonden willen worden. Hier liggen de badeedjes zielloos uitgesteld, als bijproduct van e-smoke en andere tabakswaaren. Het hadden ook klompjes kunnen zijn. Of koekstagneten. Of Amsterdamnuten.

Ondernemers zullen altijd de zwakke plek opzoeken van zo'n verbod.

Zwakke plek

'Copicvatgedag', noemt Yet ten Hoon de verkoop van badeedjes. 'Zo'n ondernemer ziet dat in de Staalstraat en gaat het ook proberen.' Ten Hoon is behalve Wallenbewoner ook projectleider van De Goede Zaak Amsterdam, een stichting die zich inzet voor een gevarieerd en kwalitatief hoogstaand winkel- aanbod in de Amsterdamse binnenstad. 'Bij klompjes is het gelijk duidelijk dat het niet mag, bij badeedjes al een stuk minder. On-

Oude Doelenstraat 2

dernemers zullen altijd de zwakke plek opzoeken van zo'n verbod.' Ten Hoon is niettemin erg blij met het nieuwe bestemmingsplan, waarmee de gemeente diep ingrijpt in wat wel mag worden verkocht en wat niet. 'De kraan is dichtgedraaid', zo noemt ze het. Niet langer mogen 'normale' winkels worden overgenomen om zich daarna louter op toeristische publiek te richten, zoals dat in de afgelopen jaren in hoog tempo gebeurde. Dit was niet alleen bewoners, maar ook veel ondernemers een doorn in het oog. Inmers, wanneer het aantal 'gewone' zaken in een buurt of straat afneemt, zal het winkelpubliek zo'n straat steeds meer mijden. Met omzettingen als gevolg.

Rem erop

In het diepste geheim werd daarom een groot-schalige wijziging in het bestemmingsplan voorbereid, die met ingang van 6 oktober 2017 in werking is getreden. Ondernemingen die zich qua reclame-uiting, presentatie, assortiment en bedrijfsvoering op toeristen en dagjesmensen richten, was het voortaan niet meer toegestaan (dus: verboden) om zich te vestigen in het 1012-gebied en in circa veertig omliggende winkelstraten. Ook kwam er een rem op zaken met een mengformule en op winkels die eten voor directe consumptie verkopen. Denk aan de Nutella- en wafelwinkels.

Souvenir of cadeau?

Toch wordt het straatbeeld nog steeds gedomineerd door toeristenwinkels. Niet alle winkels worden direct gesloten. 'Klopt', zegt Mascha ten Bruggencate, stadsdeelvoorzitter van Amsterdam Centrum. 'Het

is te vroeg om na een jaar al duidelijk effect te zien. Zoets is niet in een paar maanden geregeld, het is langtermijnwerk.' Het stadsdeel heeft in het afgelopen jaar zo'n dertig winkels aangeschreven en tweëntwintig winkels zitten inmiddels in een daadwerkelijk handhavingstrajet.

'De echte verdien-capaciteit ligt bij kwalitatief goede en klassieke winkels.'

'Het is ontzettend complex. Neem zo'n badeedjeswinkel. Gaat het over een souvenir- of over een cadeauwinkel? Je moet dat als overheid goed kunnen onderbouwen.' Winkels zijn niet vergunningplichtig en toetsing aan het bestemmingsplan is nooit vooraf, maar altijd achteraf. Volgens Ten Bruggencate gaat er echter een waarschuwingseffect uit van de handhaving. 'Ondernemers kiezen voor een ander aanbod.'

'Beter toerist'

Vanzelfsprekend riep en roept een dergelijk beleid tegenstand op. Een van de argumenten tegen een verbod op toeristenwinkels is, dat de buurt nu eenmaal door heel veel toeristen wordt bezocht en dat een overvloed aan toeristenwinkels daar het logische gevolg van is: een kwestie van vraag en aanbod. Hans van Tellingen, directeur van Strabo – een onderzoeksbureau gespecialiseerd in retail – noemt zichzelf een raslilaar, die weinig van overheidsingrijpen moet hebben.

Maar volgens hem is van een eertijdige vrije markt in het 1012-gebied geen sprake.

'We hebben grootschalig passanten- en bezoekersonderzoek gedaan in het gebied en wat blijkt? De klandizie van veel van die typische toeristenzaken is gering. Te weinig waarschijnlijk om de hoge huur te betalen. Je denkt dan al snel aan witwassen. Nee, uit onze onderzoeken blijkt dat de echte verdien-capaciteit ligt bij kwalitatief goede en klassieke winkels, niet bij wat ik noem de ramswinkels.' Een ander argument tegen het overheidsbeleid is dat het bestemmingsplan een prijsopdrivende werking heeft op de huurprijzen. Ook dit wordt bestreden door Van Tellingen. 'Gewone klassieke winkels betalen minder hoge huren dan de Nutellawinkels – die immers huren betalen die niet worden gerechtvaardigd door de omzet. Voor alle winkelruimtes die vanaf 6 oktober 2017 worden verhuurd en dus niet op toeristen gericht mogen zijn, zal de huurprijs meer marktconform zijn, dus lager liggen.'

Gewoon sluiten

Maar is het niet zo dat daar waar heel veel toeristen komen, de 'meuk' gaat overheersen? Niet alleen in Amsterdam, maar in alle steden en dorpen die door toerisme worden overvloedig? Komen toeristen überhaupt wel om te winkelen? Volgens Van Tellingen trekken de Wallen nu nog een laagwaardige vorm van toerisme aan, waarin verhoudingsgewijs maar weinig geld omgaat. 'Men moet inzetten op kwaliteits-toerisme', zegt Van Tellingen. In een opiniestuk in *Het Parool* sprak hij zich uit voor het werven van de prostitutie van de Wallen om de 'beter' toerist te trekken. 'En de gemeente moet echt gaan handhaven op witwassen. Gewoon sluiten, die zaken.'

(vervolg van pag. 6)

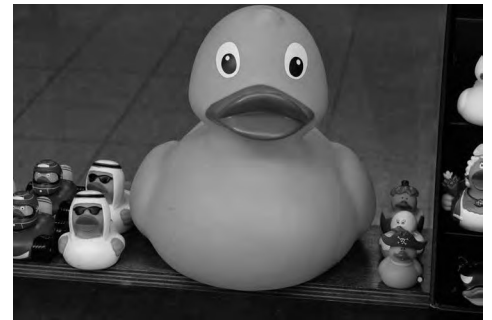
Wet Bibop

Stadsdeelvoorzitter Ten Bruggencate kan niet bevestigen dat een substantieel deel van de toeristenwinkels in feite witwaskzaken zijn. Anders dan horecagelegenheden zijn winkels niet Bibop-plichtig; winkeliers hoeven de herkomst van het geld niet te verantwoorden.

Van Bruggencate vertelt dat er momenteel wordt onderzocht of de Wet Bibop niet ook voor winkeliers moet gaan gelden. 'Dat is iets waar veel betrokken partijen zoals het Openbaar Ministerie over nadenken. Het lijkt mij in elk geval verstandig om daar goed naar te kijken.' De vraag is ook hoe zaken die vóór zes oktober 2017 van 'gewone' winkels zijn omgezet in toeristenzaken weer terug zijn te winnen zijn voor de lokale klandizie. Het gaat om

aanzienlijke getallen: in een tijdsbestek van tien jaar steeg het aantal winkels dat zich op toeristen richt per saldo met 49% in het 1012-gebied, de Nieuwmarktbuurt en de Haarlemmerbuurt.

Yet ten Hoon van De Goede Zaak Amsterdam ziet dit als een gebrek in het nieuwe bestemmingsplan. 'De zittende ondernemers krijg je er niet mee weg en het systeem van de indeplaatstelling (waarbij de exploitatie van de winkel mag worden voortgezet door een nieuwe eigenaar, red.) zorgt ervoor dat wat een toeristenwinkel was, ook een toeristenwinkel kan blijven.' Ten Bruggencate: 'Het bestemmingsplan is natuurlijk maar één aspect van een groter geheel van maatregelen. Maar we moeten hiermee door blijven gaan en ons niet van de wijs laten brengen.'

...dan is het een toeristenwinkel

Grijs gebied tussen buurt- en toeristenwinkels

Hoe oer-Hollands zijn Dirk en Appie nog?

WANDA NIKKELS

Wat maakt een toeristenwinkel? In elk geval niet dat er veel toeristen inkopen komen doen. Zelfs al is de klandizie 90% buitenlands, dan nog hoeft het geen toeristenwinkel te zijn. De gemeente kijkt naar zaken als uitstalling, voertaal, assortiment en reclame-uitingen. Een kaaswinkel met alleen dure voorverpakte Hollandse kaas? Dat wijst al snel op een toeristische winkel.

Dagelijkse boodschap

Nee, dan Wout Arxhoek op het Rokin. Daar wordt de kaas vers van het mes gesneden en beperkt zich het assortiment niet tot Gouda of Old Amsterdam, maar is er een ruime keuze aan kaas uit alle windstreken. De buurtbewoners in het Wallengebied, zo'n 4000 mensen, worden overigens relatief goed bediend als het gaat om de dagelijkse boodschappen. Het gaat onder meer om de kaaswinkels Wout Arxhoek – helaas verhuist naar buiten dit gebied – en Vincent, de bakkers Brood en De

Bakkerswinkel; een slager, twee vishandels, een groentehoor; een Albert Heijn en een Dirk van den Broek; diverse Aziatische supermarkten; en een wekelijkse warenmarkt. De Albert Heijn en de Dirk van den Broek lijken echter steeds meer in toeristenwinkels te veranderen.

Treetjes bier

De Dirk die een paar jaar geleden in de Warmoesstraat werd geopend en met veel bombastie als echte buurtvoorziening werd aangekondigd, bleek een kat in de zak. Het assortiment

is beperkt. Aan de zo populaire weekaanbiedingen doet deze vestiging evenmin, naar eigen zeggen vanwege ruimtegebrek. Je betaalt in deze Dirk dus soms meer voor een product dan in de gewone Dirk van den Broek. De Albert Heijn op de Nieuwmarkt, al zo lang geworteld in de buurt, lijkt ook steeds minder op te hebben met haar dagelijkse klanten. Voor de lowbudgettoerist liggen de treetjes Heinekenbier hoog opgestapeld voor het grijpen. Blijks, die na het leegdrinken hoogstwaarschijnlijk langs de gevels van het Wallengebied belanden.

Voor een fles Spa Blauw betaal je hier meer dan in een gewone Albert Heijn. En het assortiment voor de dagelijkse boodschappen is beperkt; toeristen kopen nu eenmaal geen waspoeder. Een woordvoerder van Albert Heijn is niet bekend met prijsverschillen, maar erkent wel dat een deel van het assortiment op toeristen is gericht. 'We kijken altijd lokaal naar behoeften en mogelijkheden. Wij zien dat in de Albert Heijn op de Nieuwmarkt veel toeristen komen. Daar stemmen wij dan deels het assortiment op af, want toeristen zijn nu eenmaal geïnteresseerd in oer-Hollandse producten.'